

Слижук О. А. Використання відеоматеріалів у процесі навчання української літератури в 5-6 класах НУШ. Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в середній та вищій школах: Зб. матеріалів IV всеукраїнської науково-практичної конференції; 27 квітня 2023 року, Український державний університет ім. Михайла Драгоманова (м. Київ). 2023.

Слижук Олеся Алімівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
olesja_2014@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 5-6 КЛАСАХ НУШ

Ключові слова: літературна освіта, візуалізація, адаптаційний цикл, Нова українська школа, відеоматеріали.

Літературна освіта в Новій українській школі перебуває у стані становлення її концептуальних засад з урахуванням компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів. Саме орієнтація на потреби сучасного учня-читача вимагає пошуку нових підходів, методик і засобів навчання літератури. Нове покоління учнів народилося й зростає в інформаційну епоху, тому сприймає інформацію інакше, ніж його попередники. Збільшується обсяг інформації, стратегії її сприйняття. Останні залежать від специфіки текстів, які читають учні. Особлива увага – до стратегій читання художніх творів, адже крім пізнавальної інформації, вони впливають на думки й почуття читача, пробуджують емоції естетичного характеру. В сучасній методиці літератури ефективними є такі стратегії читання (сприйняття) художніх творів: швидкий перегляд, відшукування необхідної інформації, критичне читання, перечитування з метою аналізу, стратегія запитань і завдань, які виконують у процесі читання.

Психологічними особливостями сприйняття учнями сучасного покоління художніх творів є уривчастість, кліповість мислення, намагання читати швидко й запам'ятовувати зміст, не зосереджуючись на деталях та особливостях художнього стилю письменника. Для подолання цих недоліків у процесі вивчення художніх творів ефективним є використання засобів візуалізації. Питання використання аудіовізуальних засобів навчання досить ґрунтовно досліджувалося в методиці літератури. Його детальний аналіз представлений у наукових працях Т. Бабійчук [1]. Із розвитком інформаційного простору, комп'ютерних технологій відкриваються можливості використання нових засобів навчання у процесі вивчення художніх творів, біографій письменників, проведенні дослідницької діяльності на уроках української літератури та під час самостійної роботи. Сучасні аудіовізуальні засоби

навчання літератури сприяють розвитку предметної читацької та ключових компетентностей учнів. Одним із важливих завдань сучасного освітнього цифрового простору О. Ісаєва називає формування ключових навичок, серед яких – орієнтація у медіапросторі [3]. Ефективними засобами навчання в літературній освіті учнів Ж. Клименко вважає різні засоби візуалізації. Вона зазначає: «у ході підготовки та опрацювання зразків візуалізації насамперед розвиваються вміння критично аналізувати початковий матеріал, виділяти в ньому головне, переводити в зоровий план та естетично оформлювати свій мисле- образ. А для учителя візуалізація – це та чарівна паличка, яка допоможе зробити уроки незабутніми» [4, с. 11]. Серед засобів візуалізації Ж. Клименко виділяє метафоричні, схеми, інтерактивні плакати, інфографіку, анімацію, відеопоезію тощо [4]. Л. Бондаренко ділиться досвідом використання плейкастів на уроках української літератури [2]. Т. Яценко доводить ефективність використання мультимедіа для виконання проєктів у процесі вивчення художніх творів [5].

Серед різноманіття аудіовізуальних засобів навчання можна виділити відеоматеріали, які використовуються на різних етапах вивчення художніх творів у 5-6 класах Нової української школи, інтегровані у методичний апарат підручників української літератури [6; 7] та, як свідчать спостереження за освітнім процесом в пілотних закладах загальної середньої освіти, сприяють активізації інтересу учнів до читання літературних творів, формуванню ключових компетентностей.

Відеоматеріали – це створені та оброблені за допомогою різноманітних технологій записи візуального та аудіовізуального характеру. У підручниках української літератури для 5 і 6 класів [6; 7] використано такі види відеоматеріалів:

- відеоролики з каналу YouTube пізнавального характеру;
- відеозаписи пісень та інших музичних композицій;
- відеокліпи;
- мультфільми та уривки з мультсеріалів;
- віртуальні екскурсії музеями та визначними місцями України;
- буктрейлери;
- відеозаписи фрагментів театральних вистав та балетів тощо.

На основі відеозаписів побудовані навчальні завдання підручників, які дозволяють учням провести аналітико-синтетичну роботу над літературним твором, порівнявши його з іншим видом мистецтва. Наприклад, під час вивчення казки Івана Франка «Фарбований Лис» у 5 класі пропонуємо учням цікаво провести своє дозвілля та виконати домашнє завдання: «За мотивами казки «Фарбований Лис» Івана Франка художник, режисер-мультиплікатор Олександр Іванов створив однойменний мультфільм. Переглянь мультиплікаційну версію

казки Івана Франка та поділися своїми враженнями з друзями і подругами. Під час перегляду зосередь свою увагу на такому:

- Як художник змалював героїв казки «Фарбований Лис»? Чи відповідає їхнє зображення твоєму уявленню про них?

- Яке значення музики, що звучить у мультфільмі, для відтворення подій казки і розкриття характерів її персонажів? Обґрунтуй свою думку.

- Чи вдалося акторам/акторкам, які озвучували персонажів, передати характери своїх анімаційних героїв/героїнь? Поясни своє твердження.

- Чи всі події казки Івана Франка знайшли відображення в мультфільмі? Які з них змінено? Чи погоджуєшся ти з таким режисерським баченням?» [6, с. 45].

Цікавими є також завдання, які передбачають перегляд відеоматеріалу й створення на його основі інших засобів візуалізації. Наприклад, після час вивчення п'єси Неди Нежданої «Зоряна мандрівка» пропонує перегляд пізнавального відеосторітелінгу та створення у парах інтерактивного плакату «Космічні монстри: чорні діри» [7, с. 179]. Або завдання до вивчення вірша Лесі Українки «Тиша морська»: «Два роки Леся Українка прожила у Криму. Тож експозиція Ялтинського музею поетеси дуже багата. Оскільки територія Криму тимчасово окупована й відвідати музей безпосередньо, на жаль, поки що неможливо, тож переглянь інформацію про нього й підготуй для своїх однокласників і однокласниць віртуальну екскурсію до цього музею» [7, с. 185]. Цікавим і актуальним є й виконання дослідницького завдання за патріотичною лірикою. Пропонуємо учням «подивитися відеопредставлення вірша «Тільки не пиши мені про війну...». Його створив поет, громадський активіст, воїн Збройних Сил України Павло Вишебаба для своєї доньки. Рядки вірша читають його бойові побратими і посестри, показуючи на телефонах світлини своїх дітей. Яке враження справили на тебе цей твір і його читці? Як ти гадаєш, чому тато-воїн просить доню не писати йому про війну? Яким він бачить людське щастя? Чи згоден/згодна ти з таким уявленням про щастя? Свою думку обґрунтуй. За бажанням можеш написати невеличкий есей» [7, с. 83].

Отже, використання цікавих і актуальних матеріалів у процесі навчання української літератури в 5-6 класах НУШ урізноманітнюють освітній процес, сприяють розвитку читацької та ключових компетентностей учнів, формуванню сталого інтересу до читання літературних творів, а також знайомства з іншими видами мистецтва, розвивають цифрову й медійну грамотність нового покоління школярів.

Література

1. Бабійчук Т. В. Аудіовізуальні засоби у вивченні літератури. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006. № 27. С. 17–20.
2. Бондаренко Л.Г. Підготовка студентів-філологів до використання плейкаста у шкільному курсі української літератури. *VII Волошинські читання «Шкільна мовно-*

літературна освіта: традиції і новаторство»: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 17 травня 2019 р., м. Київ / Ін-т педагогіки НАПН України; за заг. ред. Т. О. Яценко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. С. 191–194.

3. Ісаєва О. О. Формування ключових навичок як одне із важливих завдань сучасного освітнього цифрового простору. *Навчання і викладання у цифровому форматі в контексті наукової доброчесності у багатомовному світі. Digitales Lernen und Lehren im Kontext der wissenschaftlichen Redlichkeit in der Mehrsprachigkeit* : матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції 2-3 грудня 2022 року / укл. С. М. Іваненко, К. Компе, О. О. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 58–61.
4. Клименко Ж. Дива візуалізації, або Як зробити знання видимими, а уроки літератури – незабутніми. *Всесвітня література в школах України*. 2019. № 3. С. 2–11.
5. Яценко Т. О. Специфіка уроку української літератури в умовах інформатизації навчального процесу. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 4 (127). С. 19–23.
6. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А. Українська література: підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта. 2022. 256 с.
7. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А. Українська література: підруч. для 6 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта. 2022. 254 с.